Lausunto 14.10.2026

DKIR /607/00.05.00/2026

Asia HE 152/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirkkolain muuttamisesta

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Lisäselvennyksenä Kirkkohallitukselle esitettyihin kysymyksiin Kirkkohallitus toteaa seuraavaa.

Äänioikeutettujen luettelon tarkastaminen tällä hetkellä

Äänioikeutettujen luettelon tarkastamisesta säädetään nykyisin kirkkolain (652/2023) 10 luvun 6 §:ssä ja kirkkojärjestyksen 657/2023 9 luvun 6 §:ssä.

Tällä hetkellä kirkollisten vaalien äänioikeutettujen luettelon nähtävillä pitäminen tapahtuu kahtena päivänä, neljän tunnin jaksoissa. Kunkin seurakunnan luetteloon voi tutustua vain ko. seurakunnan äänioikeutettu jäsen.

Tarkastelu tapahtuu seurakunnan määräämässä tilassa, työntekijän valvonnassa. Työntekijä tarkastaa ensin tarkasteluoikeutta käyttävän henkilön äänioikeuden. Mikäli henkilö on äänioikeutettu kyseisessä seurakunnassa, edetään luettelon tarkasteluun. Työntekijä käsittelee luetteloa ja näyttää siitä henkilötunnukset peittäen ne sivut, joilla ei ole turvakiellon alaisia tietoja. Jos henkilön kohdalle on luettelossa merkitty tieto turvakiellosta, luettelossa olevat tiedot voidaan antaa tarkastusta varten nähtäväksi vain ko. henkilölle.

Käytännössä nähtävillä pidon aikana äänioikeutettujen luetteloon käy tutustumassa vain satunnaisesti yksittäisiä henkilöitä. Useimmin tarkastus koskee myös vain äänioikeutetun omaa äänioikeutta, jolloin työntekijä näyttää vain tarkastajan itsensä tiedot.

Esitetyn sähköisen äänioikeusrekisterin nähtävillä pitäminen

Ote äänioikeusrekisteristä asetetaan nähtäville laissa säädetyksi määräajaksi ennen vaaleja vastaavasti kuin äänioikeutettujen luettelo nykyisin. Nähtävillä pidetään rekisterissä olevista kaikista äänioikeutetuista vaalia toteuttavan seurakunnan äänioikeutettujen osajoukko.

Esityksen mukaan nähtävillä pito toteutetaan seurakunnan osoittamassa toimipaikassa valvotuissa olosuhteissa siten, että seurakunnan jäsenellä on mahdollisuus tutustua rekisteriin henkilötunnuksia ja turvakiellon alaisten henkilöiden tietoja lukuun ottamatta.

Kirkkolain lisäksi nähtävillä pitoon on sovellettava myös yleisen tietosuoja-asetuksen sääntelyä. Vaikka vaalien yhteydessä äänioikeutettujen tietojen käsittelyyn ei sovelleta tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaista erityisten henkilötietoryhmien käsittelykieltoa, on 5 artiklan 1 kohdan alakohta c:n perusteella rajoitettava henkilötietojen käsittely käyttötarkoituksen toteuttamisen kannalta minimiin. Nähtävillä pidolla tavoiteltavaa vaalien läpinäkyvyyttä ja luotettavuutta varten riittää äänioikeutettujen nimitiedon näyttäminen. Tämän vuoksi äänioikeutettujen rekisteristä tuotetaan nähtävillä pitoa varten versio, jossa ovat pelkät nimitiedot niistä äänioikeutetuista, joilla ei ole turvakieltomerkintää.

Tarkastaminen tapahtuu seurakunnan päätelaitteelta tai muulla seurakunnan määräämällä tavalla. Rekisteristä ei luovuteta jäsenelle kopiota eikä sitä julkaista avoimessa tietoverkossa. Tarkastaminen tapahtuu seurakunnan tiloissa viranhaltijan tai muun tehtävään määrätyn henkilön valvonnassa. Tilassa kuvaaminen tai muistiinpanojen tekeminen ei ole sallittua ja työntekijä valvoo kiellon noudattamista. Tarkentavalla ohjeistuksella on mahdollista ohjeistaa seurakuntia valvonnan toteuttamisessa.

Nähtävillä pidettävä versio tulostetaan pdf-muotoon, jonka jälkeen seurakunta voi itse valita, pidetäänkö seurakunnan äänioikeutetut sisältävä osa rekisteristä nähtävänä sähköisellä päätelaitteella vai paperille tulostettuna. Tarkastamista varten paperille tai näytölle tulostetaan nimet sukunimen mukaan aakkosjärjestyksessä ja jätetään muut rekisteriin talletetut tiedot näyttämättä.

Sähköinen versio nähtävillä pitoon toteutetaan vastaavalla toiminnolla, joka on toteutettu sähköisen äänioikeusrekisterin ylläpitokäyttöliittymään. Tämä on henkilökohtaisella salasanalla suojattu evl-kirkon nimetyille työntekijöille luvitettu sovellus, joka on käytössä vain evl-kirkon sisäisessä kirkkoverkossa. Käyttöoikeuksia hallitaan evl-kirkon valtakunnallisella IDM-identiteetinhallinnalla. Henkilökohtaiselle käyttöoikeudelle ohjeistetaan kirjaamaan alku- ja loppupäivämäärä, jolloin hakutoiminto on voimassa vain esilläpitoajan, joka on yleisesti kaksi päivää.

Haku tehdään ensisijaisesti henkilötunnuksella henkilön omia tietojen tarkastusta varten. Osoiteta ei oletusarvoisesti näytetä, mutta voidaan näyttää tietojen tarkastamista varten. Turvakiellollisen henkilön tietoja ei näytetä koskaan.

Tiedot on minimoitu, jos hakua ei tehdä henkilötunnusta käyttäen. Tällöin osoitetta ei näytetä lainkaan, hakuehdoiksi tulee syöttää koko nimi ja mahdollisesti syntymäaika ja henkilötunnusta ei oletusarvoisesti näytetä. Epätodennäköisessä tilanteessa, että koko nimi ja syntymäaika ei yksilöi henkilöä, voidaan henkilötunnus näyttää erillisellä valinnalla.

Kuva äänioikeusluettelon hausta henkilötunnuksella, kun henkilötunnus ja osoite on näkyvillä:

Nähtävillä pidon aikana seurakunnan jäsen voi tarkistaa, että rekisteriin merkityt nimitiedot vaikuttavat oikeellisilta, sekä ilmoittaa seurakunnalle havaitsemistaan mahdollisista virheistä tai puutteista. Tarkastusmahdollisuuden tarkoituksena ei ole antaa jäsenelle oikeutta tehdä muutoksia rekisteriin tai vaatia muutoksia muiden henkilöiden tietoihin, vaan tukea vaaliviranomaisten mahdollisuuksia havaita ja korjata mahdolliset virheet ennen vaalien toimittamista.

Esityksen mukainen sähköisen äänioikeusrekisterin itseoikaisu

Prof. Mäenpää on lausunnossaan hallintovaliokunnalle 8.10.2026 nostanut esiin huolen ehdotetun kirkkolain 9 luvun 19 §:n muutoksen laaja-alaisuudesta. Ehdotetun ko. pykälän uuden 5 momentin mukaan äänioikeusrekisterin itseoikaisua koskeva asia voidaan ratkaista automaattisesti. Prof. Mäenpää tuo esille, että hallintolain 53 e §:n mukaan tapauskohtaista harkintaa vaativissa asioissa ei automaattinen päätöksenteko ole mahdollista. Äänioikeusrekisterin kohdalla tällainen tapauskohtainen harkinta voi olla tarpeen rekisterin virheettömyyden varmistamiseksi.

Lausunto 14.10.2026

DKIR /607/00.05.00/2026

Kirkolliskokouksen lakivaliokunnan mietinnössä 2/2025 kirkkohallituksen esityksestä 9/2024 kirkolliskokoukselle sivulla 12 todetaan, että ”Jotta automaattista päätöksentekoa koskeva sääntely olisi riittävän selkeää ja tarkkarajaista, lakivaliokunta katsoo, että automaattista päätöksentekoa koskevissa säännöksissä on syytä yksilöidä ne tilanteet, jossa sitä on mahdollista käyttää. Tässä tapauksessa kysymykseen tulee kirkkohallituksen esityksen 9 luvun 19 §:ssä tarkoitettu äänioikeusrekisterin itseoikaisumenettely niissä tapauksissa, joissa tieto äänioikeutetun aseman muutoksesta pohjautuu väestötietojärjestelmästä tulleeseen tietoon eli tilanteisiin, joissa henkilö on kuollut taikka eronnut tai liittynyt kirkkoon äänioikeusrekisterin perustamisen jälkeen mutta ennen sen lainvoimaiseksi tulemista. Automaattista päätöksentekoa voidaan käyttää tilanteissa, joihin ei sisälly harkintaa. Myös automaattisessa päätöksentekomenettelyssä tehdyt päätökset tulee antaa asianosaiselle tiedoksi siten kuin kirkkolain 10 luvun 24 §:ssä säädetään.” Ko. mietintö viittaa myös sivulla 7 hallintolain 8 b lukuun sekä tiedonhallintalain 6 a lukuun, joilla varmistetaan hyvän hallinnon vaatimusten toteutuminen, virkavastuun kohdistuminen, päätöksenteon läpinäkyvyys sekä riittävät kontrollit.

Kirkkolain 10 luvun 1 §:ssä säädetään, että hallintoasiassa noudatettavaan menettelyyn sovelletaan hallintolakia, jollei kirkkolaissa ole toisin säädetty. Esitettyyn 9 luvun 19 §:ään voidaan siten katsoa soveltuvan myös hallintolain 8 b luku asian ratkaisemista automaattisesti.

Noora Allenius

kirkkoneuvos

SUOMEN EV.LUT. KIRKKO
EV.LUTH. KYRKAN I FINLAND